

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Kathleen Grissom
THE KITCHEN HOUSE

Copyright © 2010 by Kathleen Grissom
Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01247-7

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

U senci starog hrasta

KETLIN GRISOM

Prevela Tatjana Milosavljević

Izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2014.

*Posvećeno mojim voljenim
roditeljima Tedu i Ketrin Depker
i mojoj dragoj mentorki Elenor Druri Dolan.*

PROLOG

1810.

Lavinija

Osećao se snažan miris dima, a novi strah dade mi krila. Našavši se na poznatoj stazi, jurnuh napred zapostavivši svoju kćer koja je pokušavala da drži korak sa mnom. Noge mi behu obamrle, nenaviknute na ovu brzinu, a u plućima mi je gorelo. Zabranih sebi da mislim kako sam zakašnila i svu snagu usredsredih na to da se krećem u pravcu kuće.

Tako srljajući – pogreših. U nameri da pođem prečicom preko potoka, skrenula sam sa staze i potrčala kroz drveće. Na svoj užas, nađoh se zarobljena.

Trzala sam svoje dugačke plave suknje ne bih li se oslobodila kupinovog trnja koje me je uhvatilo u zamku. Dok sam prtila napred kidajući platno, Eli me je sustigla. Zakačila mi se za ruku jecajući i pokušavajući da me zadrži. Mada je sedmogodišnje dete nedorastao protivnik odrasloj ženi, žestoko se borila. Strah joj je ulivao snagu. Onako sumanuta, pritisnuh je na zemlju. S nevericom je zurila u mene.

„Ostani tu“, rekoh joj preklinjući i trkom se uputih natrag niz stazu dok nisam stigla do potoka. Nameravala sam da ga pređem preko stena u plićaku, bez izuvanja. Pogrešila sam. Na pola puta okliznula sam se na rečnom kamenju i svom težinom pala. Hladna voda me je šokirala i načas sam samo sedela, ošamućena, dok se voda penušala oko mene, sve dok nisam pogledala naviše i prepoznala na drugoj obali potoka našu pušnicu. Siva građevina podseti me da sam blizu kuće. Natopljenih

Ketlin Grisom

i teških sukanja, ustala sam i spotičući se prešla na drugu stranu vode držeći se za stene što su štrčale.

U podnožju brežuljka presamitih se u nastojanju da povratim dah. Eli se nekako ponovo našla pored mene, i sad se, grčevito kao mače, držala za moje mokre suknje. Užasavala sam se onoga što će možda videti, ali bilo je prekasno, stoga je uzeh za ruku i zajedno se popesmo na vrh uzbrdice. Stala sam kao ukopana. Eli je takođe videla i zacvilela; ruka joj iskliznu iz moje kad je sela na zemlju. Ja pak krenuh napred, polako, kao u snu.

Na vrhu brežuljka dizao se naš veliki hrast, njegovo raskošno zelenilo pravilo je senku nad debelom granom koja je izdržavala težinu obešenog tela. Nakon što sam ugledala zelenu maramu na glavi i cipele kućne izrade kako mlitavo vise, odbih da ponovo podignem pogled.

PRVO POGLAVLJE

1791.

Lavinija

Tog proleća 1791. godine nisam shvatala da mi je pamćenje oduzela trauma izazvana gubitkom. Znala sam samo da sam se, trgnuvši se iz sna, stešnjena među sanducima i džakovima, prestravila shvativši da ne znam gde sam i da se ne sećam kako se zovem. Bila sam slaba posle višemesečnog napornog putovanja. Kad me je onaj čovek podigao iz zaprežnih kola, grčevito sam se uhvatila za njegova široka ramena. Nije imao strpljenja za to i s lakoćom se oslobodio mog stiska i spustio me. Rasplakala sam se i pružila ruke za njim, ali on me umesto toga gurnu prema starom crncu koji nam je žurno prilazio.

„Uzmi je, Džejkobe“, reče čovek. „Daj je Beli. Njena je, za kuhinju.“

„Da, kapetane.“ Stari nijednog trenutka nije podigao pogled.

„Džejmse! Džejmse, vratio si se!“

Neka žena ga je dozivala! Puna nade, zurila sam u kućerinu pred sobom. Imala je drvenu oplatu i bila je okrećena u belo, sa širokom verandom koja se protezala s kraja na kraj. Na obema stranama širokih stepenica dizali su se visoki stubovi obrasli zelenom i ljubičastom glicinijom, čiji je miris ispunjavao vazduh tog ranog aprilskog jutra.

„Džejmse, zašto nam nisi javio?“, melodičnim glasom doviknu žena kroz jutarnju maglu.

Podbočivši se, čovek se nagnu kako bi bolje video. „Samo da znaš, ženo, zbog tebe sam došao kući. Bolje siđi pre no što se ja popnem.“

Gore, na prozoru koji je izgledao kao da je otvoren do poda, figura sva od bele pene nad kojom se talasala kestenjasta kosa nasmeja se na te reči.

„A, ne, Džejmse. Da mi nisi prišao dok se ne okupaš.“

„Pripremi se, gospođo Pajk“, uzviknu on i u nekoliko skokova pređe prag. Unutra je nastavio da remeti mir. „Gde su svi?“, čuh ga kako viče. „Vratio sam se!“

Trkom sam krenula za njim, ali me stari crnac uhvati za ruku i zadrža. Kad sam počela da se otimam, podiže me i ja užasnuto vrisnuh. Žurno me je odneo iza kuće. Bili smo visoko na bregu okruženom manjim brežuljcima. Zaorio se zvuk roga, uplašivši me još više, i počela sam da udaram svog zarobljivača. On me odlučno prodrmusi. „Da si odma' prestala s otim!“ Bujlila sam u njega, u tu čudnu tamnu kožu koja je bila u suštaj suprotnosti s njegovom belom kosom, iznenađena govorom koji sam jedva razumevala. „Što se biješ s menom?“, upita on. Sve to me je iznurilo i ja spustih glavu na njegovo mršavo rame. On je pak nastavio prema kuhinjskom paviljonu.

„Bel?“, pozva stari. „Bel?“

„Čika Džejkobe? Uđi“, odazva se ženski glas, a drvena vrata zaškri-paše kad ih je otvorio gurnuvši ih nogom.

Čika Džejkob me je lagano spustio na noge dok je neka devojka polako silazila niz stepenice. Prišla nam je, na brzinu vezujući zelenom cicanom pantljikom debelu pletenicu od sjajne crne kose. Kad me je ugledala, njene krupne zelene oči razrogačiše se od neverice. Utešilo me je kad sam shvatila da mi nije toliko strana kao čovek koji me je doveo kod nje. Mada se njena svetlosmeđa koža i dalje razlikovala od moje, detalji na njenom licu više su ličile na moje.

Čika Džejkob reče: „Kapetan ti šalje ovo dete. Za kujnu, reče mi.“

„Pa gde je pamet tom čoveku? Zar ne vidi da je bela?“ Devojka čučnu preda me i okrete me. „Jes' ti bolesna?“ Ona nabra nos. „Moram da spalim tu odeću. Pa ti si kost i koža. 'Očeš nešto da jedeš?“ Izvukla mi je palac iz usta i upitala me umem li da govorom. Iz mene pak ni glas nije hteo da izađe i samo sam zverala naokolo pokušavajući da shvatim gde sam.

Bel je otišla do ogromnog ognjišta koje se protezalo celom dužinom prostorije. Tamo je nasula vrućeg mleka u drvenu šolju. Kad ju je prnela mojim ustima, zagrcnula sam se posle prvog gutljaja i uhvatila me je silna drhtavica. Povratila sam i onesvestila se.

Probudila sam se na slamarici u sobi na spratu, previše uplašena da se pomerim nakon što sam shvatila da se i dalje ničeg ne sećam. Bolela me

U senci starog hrasta

je glava, ali kad sam je protrljala, preneraženo sam trgla ruke. Odsekli su mi kosu.

Bejah oribana tako da sam se sva crvenela, a koža mi je bila bolno osetljiva ispod grube smeđe košulje koja mi je pokrivala telo. Želudac mi se okretao od nepoznatog mirisa koji se kroz otvoreno stepenište dizao odozdo iz kuhinje. Palac u ustima me je smirivao i polako sam se tešila razgledajući prostoriju. S eksera u zidu visila je odeća, a pored drugog zida stajao je krevet od oblica i do njega jednostavan mali orman. Kroz prozor, otvoren i nezastrt zavesama, naviralo je sunce i najednom se začu kako je neko dete prasnulo u smeh. Zvučalo je poznato. Zaboravivši sve ostalo, ja skočih i pridoh prozoru. Bleštavilo mi je vređalo oči i morala sam da ih zaklonim dlanovima. Prvo što sam ugledala bili su talasavi travnjak i staza ispod prozora. Prolazila je pored velike ograđene bašte i vodila do brvnare pred kojom su na stepenicama sedele dve male devojčice tamnosmeđe kože. Posmatrale su prizor koji se odvijao na uzbrdici koja se dizala prema velikoj kući. Nagnuh se malo više i ugledah ogromni hrast. Curica na ljuljašci okačenoj o nisku debelu granu pevala je dečaku iza sebe.

Kad je gurnuo ljuljašku, curica, plavokosa i sva u plavom, ciknu od oduševljenja. Visoki dečak se nasmeja. Opet! Prepoznala sam taj smeh. Gonjena nadom, strčah niz drvene stepenice, izađoh kroz otvorena kuhinjska vrata i otrčah uzbrdo prema njima. Dečak je rukom privukao ljuljašku i zaustavio je. Njih dvoje se zabezeknuto zagledaše u mene. Oboje su imali tamnoplave oči i prosto su pucali od zdravlja.

„Ko si ti? Odakle si došla?“, upita dečak čija je žuta kosa svetlucala na jarkom suncu.

Ja sam pak samo zurila u njega, nema od razočaranja. Nisam ga poznavala.

„Ja sam Maršal“, ponovo pokuša dečak, „a ovo je moja sestra Sali.“

„Ja imam četiri godine“, reče Sali, „a ti?“ Noge u plavim cipelama su joj nemirno poigravale u vazduhu i izvirivala je prema meni ispod oboda mekanog belog šešira.

Nisam nalazila glasa da joj odgovorim, stoga osetih navalu zahvalnosti prema Maršalu kad joj je odvukao pažnju od mene prodrnavši ljuljašku. „A koliko je meni godina?“, upita on sestru.

„Dve“, odvrati Sali pokušavajući da ga bocne stopalom.

„E nije.“ Maršal se nasmeja. „Nego jedanaest.“

„E nije, nego dve“, bocnu ga Sali uživajući u dobro poznatoj igri.

Najednom se našoh u Belinom naručju. „Vraćaj se unutra“, reče ona oštro, „i ne mrdaj od mene.“

U kuhinji, Bel me je spustila na slamaricu u uglu naspram tamnosmeđe žene koja je dojila bebu. Buljila sam u nju ispunjena čežnjom od pogleda na tu prisnost. Majka me je posmatrala i, premda joj je lice bilo mlado, imala je duboke bore oko očiju.

„Kako se zoveš?“, upita me. Pošto nisam odgovorila, ona nastavi: „Ovo je moja beba Henri“, reče, „a ja sam njegova mama, Dori.“

Beba se najednom odmače od dojke i zaplaka prodorno, piskavo. Ja samo zabih palac u usta i skupih se.

Ne znajući šta se od mene očekuje, nisam se pomerila sa ležaja u kuhinji. Tih prvih dana pratila sam svaki Belin pokret. Nisam imala apetita, a kad bi me naterala da nešto pojedem, moj stomak se silovito praznio. Svaki put bi mi pozlilo, što je podrazumevalo novo čišćenje. Što se Bel više ljutila na mene, tako je narastao i moj strah da je ne naljutim. Noću sam spavala na slamarici u uglu Beline sobe na spratu. Druge noći sam, ne uspevajući da zaspim, prišla i stala kraj Belinog kreveta, utešena zvukom njenog spokojnog noćnog disanja.

Mora biti da sam je prepala, jer je, trgnuvši se iz sna, viknula na mene da se vratim u svoj krevet. Otrčala sam nazad, uplašena više no ikad.

Tama me je proganjala i sa svakom novom noći tonula sam dublje u osećaj gubitka. Glava mi je damarala od naprezanja da se setim nečega o sebi. Hvala nebesima što su mi trenuci pred izlazak sunca, kad bi petlovi i rog pozvali na ustajanje, nekako olakšavali tugu.

Tada se Beli u kuhinji pridruživala još jedna žena, Mama Mej. Njih dve su s lakoćom radile zajedno, ali brzo sam naslutila da je, mada je Bel zadužena za kuhinju, Mama Mej zadužena za Bel. Mama Mej je bila pozamašna, premda ništa u vezi s njom nije bilo mekano. Bila je to staložena žena koja se kretala kao bujica i njena brzina jasno je kazivala da ne trpi lenčarenje. Među zubima požutelim od duvana stezala je lulu od kočanja. Ta lula je retko kad bila upaljena, mada je ona žvakala dršku, i posle nekog vremena došla sam do zaključka da njoj ta lula služi kao moj palac meni. Možda bih je se i više bojala da mi nije zarana podarila blagoslov svog osmeha. Njeno tamnosmeđe lice, njene pljosnate crte i crne oči, sve se to u tom trenutku naboralo u dobrotu.

U danima što su usledili više nisam ni pokušavala da jedem i najveći deo vremena sam spavala. Tog jutra kad me je Mama Mej pregledala, Bel

U senci starog hrasta

je posmatrala s drugog kraja sobe. „Samo je bandoglava. Kad je nateram da jede, prosto povrati, pa joj sada dajem samo vodu. Al' ogladneće, ne boj se“, rekla je Bel.

Mama mi je snažnim dlanom podigla lice. „Bel!“, oštro je rekla. „Ovo dete ti se ne inati. Mnogo je bolesno. Moraš da je nateráš da jede, il' će je izgubiš.“

„Ne znam što ju je kapetan poslao meni. Imam ja i bez nje šta da radim.“

„Bel, da l' ti padne kadgod na pamet da sam i ja tako mislila o tebi onomad kad su te preselili u kujnu?“

„E pa, ja sigurno nisam povazdan pravila nered i povraćala po tebi.“

„Nisi, al' imala si isto ovol'ko godina, možda šest ili sedam. I terala si po svome, iako si se ovde rodila i rasla“, prekorila ju je Mama Mej.

Bel je ćutala, ali bila je posle toga manje gruba sa mnom.

Kasnije tog dana Mama Mej je zaklala pile. Skuvala mi je supu i moj želudac je prvi put pristao da podnese nešto sem vode. Posle nekoliko dana te lekovite tečnosti, počela sam da jedem čvrstu hranu, a potom sam uspela i da je ne povratim. Kad sam postala malo živahnija, Bel je počela da me ispituje. Naposljetku sam joj, skupivši svu svoju hrabrost, priznala da se ničega ne sećam. Ne znam da li je posredi bio moj strani naglasak ili činjenica da se iznenadila kad sam joj to rekla, tek, s nevericom je zurila u mene. Na moje ogromno olakšanje, više me nije ispitivala. Potom, baš kad smo počele da se uhadavamo, pozvali su Bel i mene u veliku kuću.

Bel je bila nervozna. Mučila se oko mene s češljem sve dok mi, iznervirana, nije obavila glavu maramom kako bi pokrila moju neuredno ostriženu ćubu. Bila sam obučena u čistu smeđu košulju koja mi je sezala do ispod kolena, preko koje mi je Bel vezala belu kecelju koju je na brzinu sašila od kuhinjske krpe.

„Ne sisaj palac.“ Izvuče mi natečeni prst iz usta, a onda se prignu do mene i natera me da je pogledam pravo u oči. „Kad te ona nešto pita, kazaješ: 'Da, gospoja.' Samo to: 'Da, gospoja.' Je l' ti jasno?“

Nije mi bilo baš najjasnije šta se od mene očekuje, ali želeći da odagnam Belinu strepnju, samo potvrdno klimnuh.

Pratila sam Bel u stopu puteljkom od opeke koji nas je doveo do trema na zadnjoj strani kuće. Držeći vrata otvorena, Čika Džejkob dostojanstveno klimnu glavom. „Briši te noge“, reče on.

Stala sam i obrisala sitnu prašinu i pesak sa bosih stopala i, prešavši prag, osetila glatkoću sjajnog izglancanog drveta. Velika ulazna

vrata daleko na drugom kraju bila su otvorena i dugačkim hodnikom je čarlijao vetrić, prolazeći pored mene i izlazeći kroz otvorena zadnja vrata. Tog prvog jutra nisam primetila visoki kombinovani orman od mahagonija koji je stajao na straži u holu, niti sam videla nisku plavobelu komodu od drveta magnolije, ponosno izloženu kao najnoviji skupi komad pristigao preko mora. Zato se, međutim, vrlo jasno sećam svoje prestravljenosti dok su me vodili u trpezariju.

„Dakle, evo ih!“, grmnu kapetanov glas.

Ugledavši me, mala Sali zaciča: „Vidi, Maršale! To je ona devojčica iz kuhinje. Mama, smem li da se igram s njom?“

„Ne približavaj joj se“, reče žena. „Deluje kao da je bolesna. Džejmse! Šta si, pobogu...“

„Smiri se, Marta. Nisam imao izbora. Roditelji su umrli, a dugovali su mi za kartu. Mogao sam da je povedem sa sobom ili da je dam u najam kao sluškinju. Bila je bolesna. Ništa ne bih dobio za nju.“

„Je li bila sama?“

„Nije, imala je brata, ali njemu sam lako našao mesto.“

„A zašto si je stavio u kuhinjski paviljon?“, upita Maršal.

„Šta sam drugo mogao?“, odvrati njegov otac. „Nešto mora naučiti da radi.“

„Ali zašto kod nje!“ Maršal pokaza glavom prema Bel.

„Dosta, sine“, reče kapetan, mahnuvši mi da pridem. „Dođi, dođi ovamo.“ Premda je sada bio glatko obrijan i gospodski obučen, prepoznah ga kao čoveka koji me je izvadio iz zaprežnih kola. Nije bio visok, ali zbog krupne građe i bučnog glasa bio je upečatljiva figura. Seda kosa bila mu je vezana u rep, a tamnoplave oči su izvirivale preko naočara.

Kapetan je gledao pored mene. „Kako si, Bel?“, upita on.

„Dobro, kapetane“, odvrati ona tiho.

„Izgledaš dobro“, reče on, a oči mu se osmehnuše dok ju je posmatrao.

„Pa dabome da je dobro, Džejmse, što ne bi bila dobro? Pogledaj je samo. Ništa joj ne nedostaje, tako mlada a već gazduje u kuhinji, i tako reći poseduje sopstvenu valjanu kuću. Imaš momaka koliko hoćeš, zar ne, Bel?“ Žena je govorila brzo, piskavo, nalaktivši se na sto i sve vreme čupkajući odbegli pramen riđe kose. „Zar ne, Bel? Zar ne da stalno dolaze i odlaze?“, upita ona zahtevajući odgovor.

„Da, gospoja.“ Belin glas beše napet.

U senci starog hrasta

„Dodi, dodi“, prekide je kapetan i ponovo mi mahnu da pridem. Našavši se bliže njemu, usredsredila sam se na duboke linije što su mu izbrazdale lice kad se osmehnuo. „Pomažeš li u kuhinji?“, upita.

„Da, gospoja“, graknuh, brižljivo nastojeći da se pridržavam onoga što mi je Bel rekla.

U sobi se zaori smeh, mada sam videla da se dečak, Maršal, nije nasmejao.

„Tatice, rekla ti je 'gospoja.'“ Sali se kikotala.

Kapetan se tiho nasmeja. „Ličim li ja tebi na 'gospoju'?“

Nisam bila sasvim sigurna kako da odgovorim, jer nisam razumevala taj meni nepoznat način obraćanja. Zato sa zebnjom klimnuh glavom. Ponovo svi prasnuše u smeh.

Kapetan se najednom okrete i gromoglasno uzviknu: „Fani! Biti! Usporite, oduvaćete nas iz sobe!“

Tek tada sam primetila dve male tamnopute devojčice i setila se da sam ih prvog dana videla kako sede na stepenicama ispred kolibe. Iz razgovora u kuhinji saznala sam da su to šestogodišnje bliznakinje Mame Mej. Sada su stajale na drugom kraju stola i povlačile kanape koji su pokretali veliku mahalicu što je visila sa tavanice i lepetala nad trpezarijom poput krila džinovskog leptira i tako stvarala promaju. Usled uzbuđenja izazvanog opštim smehom, njihov entuzijazam digao je vetar u sobi, ali posle kape-tanovog uzvika, njihove tamne oči se uozbiljiše a potezanje kanapa uspori.

Kapetan se ponovo okrete prema nama. „Bel“, reče on, „dobro si uradila. Održala si je u životu.“ On baci pogled na nekakve papire pred sobom i, nakon što je preleteo stranicu pogledom, obrati se direktno meni. „Da vidimo. Uskoro ćeš napuniti sedam godina. Je li tako?“

Nisam znala.

Tišinu prekide Salin glas: „Ja imam četiri godine.“

„Sad je dosta, Sali“, reče Marta. Uzdahnuła je i kapetan joj namignu. Kad je skinuo naočari kako bi me bolje osmotrio, osećala sam se ošamućeno pred njegovim pažljivim pogledom. „Kako ne znaš koliko ti je godina? Otac ti je bio učitelj, zar te nije naučio brojeve?“

Moj otac, pomislih. Imam oca?

„Kad malo ojačaš, hoću da radiš u kuhinji“, reče on. „Možeš li to?“

Bolelo me je u grudima i otežano sam disala, ali svejedno potvrdno klimnuh.

„Dobro“, reče on, „tada ćemo te ostaviti kod nas dok ne porasteš.“ On zastade. „Imaš li pitanja?“

Ketlin Grisom

Potreba da saznam nadjačavala je moj strah. Nagnula sam se bliže njemu. „Moje ime?“, protisnuh šapatom.

„Molim? Kako to misliš, tvoje ime?“, upita on.

Bel žurno odgovori: „Ne zna kako se zove.“

Kapetan je gledao u Bel kao da očekuje objašnjenje. Kad nije došlo, opet pogleda u papire pred sobom. Nakašlja se, pa reče: „Ovde piše da se zoveš Lavinija. Lavinija Makarten.“

Uхватила sam se za tu informaciju kao da je pojas za spasavanje. Ne sećam se izlaska iz sobe, ali osvestila sam se na ležaju u kuhinji i čula Čiku i Bel kako razgovaraju o kapetanu. Ujutru ponovo ide na put, rekla je Bel, i očekivala je da će je doveče posetiti.

„Je! ćeš da tražiš papire?“, upita je Čika Džejkob.

Bel nije odgovarala.

„Rekni mu da ti odma' trebaju. Gospojica Marta se navrzla na tebe. Kapetan zna da ona uzima crne kapi, al' ne zna da i' zaliva breskovačom. Ti si svakog dana sve lepša, a gospojica Marta, kad posle ono!ke rakije uzme ogledalo, vidi da izgleda starija od svoji' trijest godina. Namerila je da ti smrsi konce, i što dalje – to gore.“

Belin inače odlučan glas bio je pokoran. „Ali Čiko, neću da idem. Ovo mi je dom. Vi ste mi porodica.“

„Znaš da moraš, Bel“, reče on.

Kad je Čika Džejkob video da su mi oči otvorene, razgovor se završi. „Vidi ti to. Mala Binija se probudila“, reče on.

Bel mi priđe. „Lavinija“, reče sklanjajući mi kosu sa čela, „to ime baš liči na tebe.“

Zurila sam u nju i onda okrenula glavu. Bila sam izgubljenija no ikad, jer nisam osećala nikakvu povezanost s tim imenom.

Sledeće večeri poslali su me s Mamom Mej. Nisam želela da idem iz kuhinjskog paviljona, ali Bel je navalila. Mama je rekla da će tamo sa mnom biti njene bliznakinje Fani i Biti, dve devojčice koje sam videla kako potežu mahalicu. Dok smo išle tamo, Mama Mej me je držala za ruku i pokazala mi da je kuhinjski paviljon zapravo vrlo blizu njene kolibe.

Tamo su nas dočekale Fani i Biti. Držala sam se po strani želeći da ostanem sa Mamom Mej, ali devojčice su jedva dočekale novu drugaricu za igru. Odvukle su me u čošak kolibe, do police urezane u brvno na kojoj su čuvale svoje blago.

U senci starog hrasta

Viša devojčica, Fani, bila je glavna. Imala je oštroumni pogled i neuvijen govor svoje majke, a ruke i noge bile su joj kao u ždrebeta. Biti je bila niska i punačka, već lepa, sa širokim osmehom koji je otkrivao dve duboke jamice.

„Gledaj“, naložila mi je Fani skidajući igračke s police. Spustila je stolić za lutke i dve stoličice napravljene od grančica povezanih komadima životinjske žile. Biti mi je pokazala svoju lutku, a onda mi ju je pružila. Zgrabih je tako žudno da je Biti oklevala, ali onda je njen velikodušni duh pobedio i ona je pusti. „Napravila mi mama“, reče ona ponosno bacivši pogled ka Mami Mej.

Čvrsto sam držala Bitino blago. Srce me je bolelo od čežnje. Lutka je bila napravljena od grubog smeđeg sukna, a oči su joj bile izvezene crnim koncem, dok su joj s glave štrčale pletenice od crne vune. Prelazila sam prstima po lutkinjoj košulji, vrlo sličnoj onima koje smo nosile bliznakinje i ja. Imala je i crvenu kecelju. Prepoznala sam da je od istog platna kao marama na glavi Mame Mej.

Kad se smrklo, pridružiše nam se Dori i mali Henri. Njih dvoje su često posećivali kuhinjski paviljon. Ubrzo sam shvatila da je Dori najstarija kćerka Mame Mej. Prilično mi se dopadala, zato što me je ostavljala na miru, ali beba i njen piskavi plač nisu mi bili baš dragi.

Premda zauzeta igranjem s devojčicama, nisam ispuštala iz vida Mamu, čije mi je prisustvo ulivalo sigurnost. Kad su se vrata naglo otvorila, na njima je, naspram još crnjeg noćnog neba, stajao pravi grmalj od čoveka. Smesta sam pobešla kod Mame. Fani i Biti pak odmah poskakaše na noge i otrčase onom čoveku, koji ih podiže u naručje. „Tata!“, uzviknuše. Kad ih je spustio, vratiše se svojoj igri, a ja im se, posle Maminog ohrabrenja, pridružih.

„Bro veće, Dori.“ Čovekov glas bio je tako dubok da je mogao dolaziti i odnekud ispod zemlje. Kad je zastao pored mame malog Henrija, poklopi joj glavu svojim širokim dlanom. „Kako ti je to malo?“

„Nije baš dobro, tata“, odvrati Dori ne podižući pogled s klupe na kojoj je došla bebu. Dete se pobuni kad je blago izvukla njegove natečene ručice da ih pokaže svom ocu. „Kad mu se ruke ovako naduvaju, stalno plače“, reče ona.*

---

* Otečene šake i stopala kod novorođenčadi prvi su simptom srpaste anemije, bolesti koja pogađa oko jedan procenat afričkih i afroameričkih crnaca. (Prim. prev.)

Njen otac se saže i prstom nežno pogladi bebin obraz. Kad se ispravio, on uzdahnu i u nekoliko dugih koraka pređe preko sobe do Mame Mej. Devojčice se zakikotaše i pokriše oči kad je njihov otac stigao do Mame, privukao je sebi i nestašno zaronio lice u njen vrat. „Džordže!“ Mama se nasmeja, a onda ga otera. Kad je uzmakao, on uhvati moj pogled i klimnu mi glavom. Ja se žurno okrenuh na drugu stranu.

„Bel očekuje nekog“, reče Mama Mej čoveku, kao da mu objašnjava moje prisustvo, i njih dvoje se zgledaše pre no što se Mama Mej opet okrete ka ognjištu. Sipala je kutlačom gulaš iz crnog lonca što je visio nad otvorenom vatrom, a Tata je stavljao napunjene drvene čanke na uzani sto. Zatim je smakla žeravicu sa sača iznad drugog crnog tučanog lonca, ugneždenog u vrelom pepelu, i izvadila iz njega okruglu proju s hrskavom rumenom koricom na rubovima.

Troje odraslih privuklo je hoklice do stola, a Fani i Biti me, kad su počele da jedu, smestiše da stojim između njih. Ali sve mi je delovalo čudno i priželjkivala sam poznato okruženje kuhinjskog paviljona. Kako nisam imala apetita, samo sam zagledala hranu, a kad mi je Mama Mej rekla da jedem, rasplakah se.

„Dodi, Abinija“, reče mi ona i podiže me u krilo kad sam joj prišla. „Moraš da jedeš, dete. Da nabaciš malo mesa na te koske. Evo, umočiću ti ovo u saft i onda ćeš da jedeš, i porašćeš velika i jaka kô Mama.“

Bliznakinje prasnuše u smeh. „Mama, govoriš joj kô da je beba“, reče Fani.

„Pa“, odvrati Mama, „možda ona i jeste moja nova beba i moram da je nahranim. Ajd' sad, bebo, lepo zini.“ Toliko sam želela tu njenu majčinsku brigu, da sam pojela proju umočenu u gusti saft u kom se kuvalo meso. Nastavila je da me hrani, govoreći za to vreme kako kapetan odlazi i kako živci gospojice Marte opet prete da popuste.

Dori je rekla da doveče mora da se vrati u veliku kuću, jer ko zna šta će da uradi gospojica Marta kad kapetan ujutru ode na put. Mama Mej je rekla da bi volela da može ona da ode i bude kraj gospojice Marte, kako bi Dori mogla da ostane s malenim.

Uzdahnuvši, Dori odvrati: „Znaš da 'oće mene“, a Mama reče da zna.

Skoro da smo završili s obedom kad se spolja začuše prigušeni glasovi. Tata Džordž poče da ustaje, a meni se želudac zgrči kad me je Mama žurno spustila. „Ne, Džordže“, reče ona ustajući. „Idemo ja i Dori. Nikome neće koristiti ako još jedan čovek upadne u taj čabar.“

Čula sam kako neko trkom prilazi, a kad su se vrata naglo otvorila, u kolibu upade Bel, jedva dišući. Nije imala svoju zelenu maramu, a pletenica koju je obično uplitala uveče bila je raspletena. Mama Mej je povuče unutra i potom ona i Dori istrčaše napolje. Bel se dahćući nasloni na zid, a onda se ispravi i priđe stolu, pa sede preko puta Tate.

„Ovog puta je došla za njim“, reče Bel. „Nikad to nije uradila. I Maršal je došô s njom. Kad je vid’la novi češalj i knjigu što mi je dao, gađala me je njima. Onda je Maršal počô da me gura i da me udara. Kapetan ga do’vatio i izbacio iz sobe, al’ onda gospojica Marta poče da plače i da ga udara. ‘Marta, on će njoj, ‘Marta, dođi sebi.’ Al’ tol’ko se nasikirala da mi je rekô da odem po Mamu.“ Bel podiže laktove na sto i zari glavu u šake.

Tata odmahnu glavom. „Jes’ mu tražila slobodnjačke papire?“, upita on.

Bel odgovori kroz prste. „Reče mi da ću i’ dobiti dogodine u leto.“

Vazduh je pucketao od Tatinog gneva, a kad je ustao, on odgurnu sto takvom silinom da dva drvena čanka odleteše na pod. „Dogodine! Dogodine! Uvek neki drugi put! Ne dadne li ti te papire, ovde ima da bude svašta!“

Kad su se vrata za njim zatvorila, iznenadila sam se više od ostalih što se moja večera bez najave vratila naviše. Međutim, s njom je došlo i izvesno olakšanje, jer je moj nevoljni postupak preusmerio Belinu pažnju i naterao je da se pribere dok me je dovodila u red.

Bliznakinje su sve posmatrale sa svoje slamarice, na kojoj je pored njih spavao mali Henri. Kad je bila gotova sa mnom, Bel me smesti s njima, a onda malo sredi sobu. Potom nam priđe, podiže u naručje usnulu bebû i pokretom glave pokaza mi da pođem za njom. Svi se prenusmo kad su do nas doprli glasni, tupi udarci. Kako nisu prestajali, Fani uspe da odredi odakle dolaze. „Tata opet cepa drva“, prošaputa ona.

Kad smo krenule prema Belinoj kući, bleđa mesečina nije osvetljavala kolibu s one strane gde je Tata radio.

„Tata?“, tiho ga pozva Bel. „Tata?“

Udarci prestadoše.

„Ne brini, Tata. Dobiću te papire“, reče ona u nemu pomrčinu.

DRUGO POGLAVLJE

Bel

„Kapetan se zadržao kod kuće taman tol’ko da napravi pometnju“, kaže Mama.

I u pravu je, kô i uvek. Koji ga je đavo spopao da mi dovede ono bolesno dete? Po danu povraća, a noću me prepada sedeći onako u mraku i izgledajući kô da joj nisu sve koze na broju.

Dabome, kapetan je poznat po tome da vazda dolazi i odlazi ne govoreći nikom ništa. Tako je oduvek bilo, kaže Mama. I u pravu je, jer ja znam sve što i ona. Kad sam bila mala, dok sam živela u velikoj kući, čekala bi’ pred kućom njegovu kočiju, al’ eto ti njega na konju, i to na zadnji ulaz. Sledeći put ga čekam da dojaše na konju, a on dođe vozeći puna tovarna kola.

Nikad nisam znala ni kad će nit kako da dođe. Al’ jedno je sigurno, ovako il’ onako, uvek se vraćao.

U to vreme je kuću vodila moja bela nana, gospoja Pajk. Kapetanov tata bio je odavno pokojni. Pao je s konja, rekla je nana. Kapetan je bio mali, imô je samo devet godina, i mnogo ga to pogodilo, pa ga je gospoja Pajk sledeće godine poslala u London u školu, nadala se da će da izuči za advokata, al’ kad je sa devetnajst došô kući, nije ’teo ništa drugo do da se opet vrati na vodu.

„Što ne ostane?“, pitala sam je svaki put kad ode, a ona bi rekla da on tim svojim brodom radi posô i tako zarađuje za održavanje imanja. A kad bi došô kući, ona bi mu uvek rekla da je ovde sve u redu. Nikad mu nije rekla da ostane i da joj pomogne da vodi imanje.